

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Veronika Míková

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Podpora rakouských ekozemědělců

Autor: Veronika Míková

Vedoucí práce: Ing. Martin Musil

Studijní program: Sociální pedagogika

Specializace: Veřejná správa

Datum odevzdání : 30. 6. 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

» Podpora rakouských ekozemědělců «

jsem vypracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím
v přiloženém seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím
se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou
cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou
v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, červen 2008

podpis studenta

Anotace

Cílem práce je ukázat možnosti podpory ekozemědělců v Rakousku a důvody, proč podporovat ekologické farmáře v jejich práci a přesvědčení. Podpora lokální produkce, kterou obstarají ekofarmy, je důležitým aspektem šetrného přístupu k životnímu prostředí. K dalším přednostem patří zachování rozmanitosti krajiny a pěstování méně tradičních druhů plodin.

Abstract

The aim of the work is to demonstrate possibilities of ecofarming supports in Austria and the reasons for supporting ecological farmers in their work and belief. The support of local production, produced by the ecofarms, is an important aspect of environmental friendly approach. The other advantages are countryside diversity preservation and cultivation of less traditional sorts of plants.

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci děkuji

Ing. Martinu Musilovi z Fakulty managementu VŠE Praha v Jindřichově Hradci

a dále za pomoc při sběru dat do praktické části také

bioporadci Stefanu Rudlstorferovi

rodině Manfreda a Moniky Schmaranzerových.

Obsah

OBSAH	6
1 ZEMĚDĚLSTVÍ A EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ.....	9
1.1 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ	10
1.2 EKOLOGIČTÍ ZEMĚDĚLCI A VÝROBCI BIOPOTRAVIN V ČR	12
1.3 PODMÍNKY ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	14
1.4 EKOLOGICKÉ FARMY	15
2 BIOPOTRAVINY A ZDRAVÍ.....	16
3 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ ČLENSKÝCH STÁTŮ EU	19
4 RAKOUSKO	22
5 RAKOUSKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ A JEHO TRADICE A INOVACE	25
5.1 PROMĚNA AGRÁRNÍ STRUKTURY VE 20. STOLETÍ.....	25
5.2 POKROKOVÉ FORMY VEDENÍ STATKŮ	26
5.3 RAKOUSKO V RÁMCI EU.....	27
5.4 ZELENÝ PAKT (DER GRÜNE PAKT)	28
6 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V RAKOUSKU	30
6.1 VYMEZENÍ ZÁKONNÝCH USTANOVENÍ.	32
6.2 ČÁSTEČNÝ EKOLOGICKÝ PROVOZ	34
6.3 KALKULACE PRÉMÍÍ.....	35
7 PODMÍNKY PRO PŘIDĚLENÍ DOTACÍ	37
8 EKOLOGIČTÍ ZEMĚDĚLCI V OBLASTI SALZKAMMERGUT.....	42
8.1 DŮVODY PRO ZVOLENÍ EKOLOGICKÉ FARMY	44
ZÁVĚR	46
POUŽITÉ ZDROJE	48

ÚVOD

Motto:

„Ekologické zemědělství hraje velkou roli při údržbě pestré a zdravé krajiny. Jeho podporou pomáháme zachovávat tradiční krajinný ráz českého venkova.“

Mgr. Petr Gandalovič, ministr zemědělství

Zemědělství dnes již neslouží pouze k výrobě potravin, ale přebírá i důležité společenské a ekologické funkce. Zemědělská činnost je nedílnou, ne-li esenciální složkou venkovského prostoru, který si zaslouží péči a podporu. Zemědělci jsou vedeni k prospěšným činnostem pro veřejnost i životní prostředí celou škálou dotačních nástrojů, ať již národních či evropských.

Ekologické zemědělství je hospodaření s kladným vztahem ke zvířatům, půdě, rostlinám a přírodě bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a umělých látek. Jedná se o velmi pokrokový způsob hospodaření, které staví na tisíciletých zkušenostech našich předků a bere ohled na přirozené koloběhy a závislosti. Tak umožňuje produkovat vysoce hodnotné a kvalitní potraviny. Rozvíjí se již několik desetiletí a od r. 1994 je součástí zemědělské politiky EU.

Pro další vývoj ekozemědělství a výrobu biopotravin, je právě získávání podpory velmi důležité. Jedná se nejen o podporu finanční, ale i např. o podporu v poradenské činnosti. O možnostech získávání podpory pro ekologické zemědělství pak vypovídá předkládaná práce, která je věnována konkrétní oblasti Rakouska a to oblasti Salzkammergut v Horním Rakousku.

Metodika bude provedena formou kvalitativního výzkumu. Pro výzkum bude použita metoda sběru dat prostřednictvím polostrukturovaného (semistrukturovaného) interview, které je vůbec nejrozšířenější podobou metody rozhovoru, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview.

Získaná data a to formou polostrukturovaného rozhovoru, budou převedena do povahy textové. Ze získaných údajů budou vypracovány kasuistiky jednotlivých respondentů.

Cílový soubor bude tvořen pěti rolnickými rodinami z oblasti Salzkammergut z městečka Gosau.

V kvalitativním výzkumu obvykle pracujeme s menším počtem respondentů či případů, než v kvantitativním výzkumu, ale každý případ se studuje více do hloubky. Respondenti budou seznámeni s absolutní anonymitou výzkumu a ujištění, že bude zaručena ochrana proti zneužití sebraných dat.

Cílem práce je ukázat a představit možnosti ekologického zemědělství a využívané formy podpory v ekologickém zemědělství Rakouska.

1 Zemědělství a ekologické zemědělství¹

Již před šesti tisíci lety, poté co první lovci a sběrači přešli v Evropě k zemědělství a začli chovat zvířata, se půda vědomě využívala k získávání potravy.

Po více než tisíc let se na způsobu zemědělského hospodaření změnilo jen málo, vědecké poznatky a odpovídající technika se používají v zemědělství teprve 200 let. Cílené užití genetiky pro pěstování rostlin a chovu zvířat způsobilo enormní vzrůst plošných výnosů – dnes sklízíme ze stejné plochy dvacetinásobek množství, které sklízeli staří Římané. Přesto již určitou dobu rentabilita stále klesá a naopak stoupá znečištění životního prostředí. To platí pro každou formu moderního konvenčního zemědělství na Západě i na Východě. V úrodných intenzivních zemědělských oblastech je zřejmý enormní růst půdní eroze, z mnohých oblastí se stávají pustiny. Kultury rostlin je nutno stále intenzivněji hnojit a ošetřovat pesticidy, aby bylo vůbec dosaženo požadovaného výnosu.

Zemědělství se ocitlo v jakési ekologické a ekonomické slepé uličce. Zastánci tradičního zemědělství se domnívají, že řešením současných problémů by bylo ještě větší použití strojové techniky, většího množství agrární chemie a zavedení genové technologie. Přitom negativní dlouhodobé dopady současné formy hospodaření buď nejsou známy nebo jsou vědomě potlačovány.

Neexistuje však pouze industrializované zemědělství, jak jej známe na západě a na východě Evropy. Mnoho lidí pochybuje o tomto způsobu hospodaření a hledají se alternativy – na západě Evropy již o něco déle, na východě Evropy se toto hnutí rozvinulo teprve po roce 1989. Je nutné porozumět složitým pravidlům ekologických koloběhů, pochopit efekt zpětné vazby a způsob, jak spolu vše navzájem souvisí. K tomu je zapotřebí komplexní uvažování. Je třeba znovu obnovit přírodní cykly a navzájem spjaté systémy. Pro agrárně ekologické systémy to znamená dosáhnout strukturální rozmanitosti pomocí větší členitosti krajiny, zmenšení polí a oživení okrajů cest a polí stromy a křovinami, aby zde mohl žít hmyz, hnízdit ptáci a hledat útulek zvěř. Dalším úkolem je zvýšení rozmanitosti pěstovaných plodin pomocí pestřejších osevních postupů, smíšeného osevu, podsevů, využíváním rezistentních schopností starých rostlinných odrůd a živočišných ras.

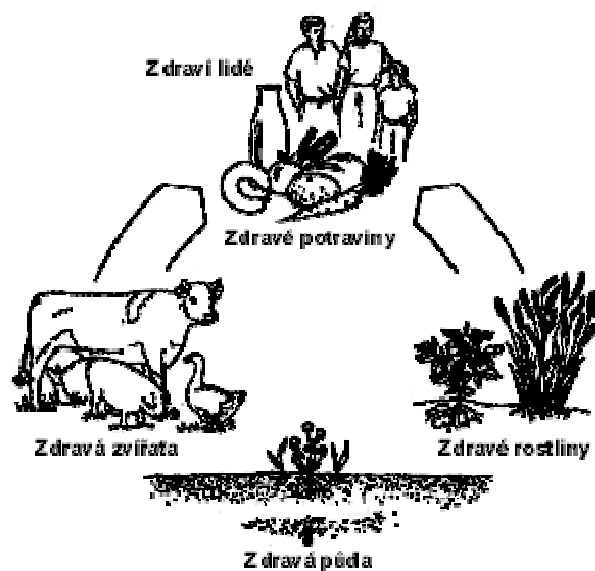
¹ Moudrý, J. *České biopotraviny*

1.1 Ekologické zemědělství²

Je to přesně definovaná forma hospodaření, založená na produkci surovin a potravin optimální kvality a dostatečného množství, používající praktiky trvale udržitelného života, s cílem vyhnout se používání agrochemických vstupů a minimalizovat poškození životního prostředí. Tento přístup chápe úzké propojení mezi všemi částmi přírodního systému.

Většina technologií produkce potravin má za následek určité narušení přirozeného prostředí. Ekologické zemědělství však minimalizuje toto narušení nejenom zákazem syntetických pesticidů a rozpustných hnojiv, ale také tím, že udržování ekologické diverzity na statku je základním článkem ekologického systému hospodaření. Ekologičtí zemědělci mají povinnost udržovat přirozená stanoviště, jako meze, okraje polí, živé ploty, remízky, rybníky a druhově bohaté louky v souladu s jejich přírodní hodnotou, jako součást kontrolního a certifikačního řízení.

Obr. č. 1 ekologické zemědělství; Zdroj²

² Ministerstvo zemědělství ČR, Dostupné z:
< http://81.0.228.70/attachments/Biopotraviny_a_jejich_prodej_v_maloobchode.pdf >

V ekologickém zemědělství jsou využívány přirozené metody ochrany před škůdci, plevely a nemocemi. Kvalitní půda pomáhá rostlinám vytvářet přirozenou odolnost proti napadení škůdci a chorobami. Na ekologických hospodářstvích jsou vítanými pomocníky přirození predátoři, jako ptáci, netopýři, brouci, pavoukovci, červi a jiní. Používají se odolné odrůdy nebo preventivní opatření.

V současné době je ekologické zemědělství praktikováno ve zhruba 120 zemích světa a jeho plocha neustále roste. Podle aktuálních údajů je ekologické zemědělství celosvětově na více než 31 milionech hektarů (623 174 farem).³

Ekologické zemědělství prošlo klasickými fázemi jako každá nová převratná myšlenka, která bývá:

- nejprve zesměšňována
- později potírána
- a nakonec se stává samozřejmostí ⁴

Principy hospodaření jsou založeny na následujících bodech:

- Produkce potravin vysoké kvality a v přiměřeném množství
- Postupy v souladu s přírodními systémy a cykly na všech úrovních od půdy přes rostliny až ke zvířatům
- Udržování anebo zvyšování dlouhodobé úrodnosti a biologické aktivity půdy
- Osevní postupy a technologie pěstování bránící erozi půdy
- Regulace a potlačování plevelů (doprovodných rostlin) agrotechnickými metodami, herbicidy nejsou povoleny
- Ochrana rostlin proti chorobám a škůdcům založená na podpoře samoregulační funkce agroekosystému, biologických a biotechnických metodách. Fungicidy a insekticidy nejsou povoleny.
- Etické zacházení se zvířaty respektováním jejich vrozených potřeb a chování
- Respektování místních, ekologických, klimatických a zeměpisných rozdílů a využívání praktik a postupů vyvinutých v jejich důsledku

³ Šarapatka B. – Urban J. a kolektiv, *Ekologické zemědělství v praxi*

⁴ Urban J.- Šarapatka B., *Ekologické zemědělství I.díl*

Principy úpravy biopotravin lze charakterizovat takto:

- Minimum zpracování při zachování charakteru upravované potraviny
- Maximální snaha o zachování čerstvosti, autentičnosti a přirozených nutričních a sensorických (barva, vůně, chuť) kvalit
- Zpracování nezatěžující životní prostředí
- Celistvost (vhodnost z hlediska zdravé výživy, např. celozrnná mouka...)
- Zakázané postupy: iontové měniče, bělení, působení syntetických hormonů, ozařování, mikrovlnný ohřev, používání barviv, dochucovadel a sladidel syntetického původu.
- Snaha o vyloučení možnosti kontaminace nebo záměny s konvenční potravinou
- Maximální množství informací o způsobu úpravy a složkách potraviny prozákazníky

1.2 Ekologičtí zemědělci a výrobci biopotravin v ČR ⁵

Počet ekologicky hospodařících zemědělců se během roku 2007 zvýšil téměř o 400 farem, počet výrobců biopotravin o 100 podniků. Výměra zemědělské půdy dosáhla více než 310 000 ha, což představuje 7,35 % z celkové výměry zemědělské půdy. Je registrováno také 6 ekologických chovatelů včel.

Tab. č. 1 statistické údaje ekologického zemědělství r.2006 – 2007; Zdroj⁵

	31.12.2006	31.12.2007
Počet ekofarem	963	1318
Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)	281 535	312 890
Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)	6,61	7,35
Výměra orné půdy (ha)	23 478,57	29 505

⁵ Ekologické zemědělství, Dostupné z:

< <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ch=24&typ=1&val=69293&ids=973> >

Výměra trvalých travních porostů (ha)	232 189,53	257 899
Výměra trvalých kultur (sady) (ha)	1 195,61 (sady + vinice)	1625
Výměra trvalých kultur (vinice) (ha)		245
Ostatní plochy (ha)	24 670,97	23 616
Počet výrobců biopotravin	152	253

Za první tři měsíce roku 2008 došlo opět k navýšení na celkový počet 1 564 farem, počet výrobců biopotravin vzrostl o 44 podniků na celkových téměř 300 výrobců. Podíl ekologicky obhospodařované plochy na celkové výměře zemědělské půdy činí více než 7,5 %. Výměra travních porostů v EZ dosáhla přes 260 000 ha. Výměra orné půdy se zvýšila na 31 194 ha. Došlo také k výraznému zvýšení počtu ekologických sadařů a vinařů, výměra ekologických sadů je v současné době 1 737 ha, výměra ekologicky obhospodařovaných vinic 353 ha. Podrobné údaje jsou uvedeny v tabulce.⁶

Tab. č. 1 statistické údaje ekologického zemědělství r.2008; Zdroj⁶

	1.1.2008	31.3.2008	Nárůst za leden-březen 2008
Počet ekofarem	1318	1564	246
Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)	312 890	322 396	9 506
Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)	7,35	7,57	0,22
Výměra orné půdy (ha)	29 505	31 194	1 689
Výměra trvalých travních porostů (ha)	257 899	267 189	9 290
Výměra trvalých kultur (sady) (ha)	1 625	1 737	112
Výměra trvalých kultur (vinice) (ha)	245	353	108
Ostatní plochy (ha)	23 616	21 923	- 1693
Počet výrobců biopotravin	253	297	44

⁶ Pro-bio, Dostupné z: < <http://www.pro-bio.cz/cesky.htm>>

1.3 Podmínky zemědělství v České republice ⁷

Zemědělská výroba je i s navazujícím výrobou potravinářskou jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. Podíl zemědělství (spolu s lesnictvím) na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství se přibližuje průměru zemí bývalé evropské patnáctky. České zemědělství má za sebou stoletími prověřenou tradici, která nejenže zaručovala kýženou soběstačnost národa v základních potravinách, ale i tento středoevropský kout světa proslavila v zahraničí. V agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity mléko, živá zvířata, obiloviny, cukr a slad.

Zemědělství podnikatelé dnes v ČR hospodaří na přibližně 4 264 tis. ha zemědělské půdy, která tak tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy státu. Na jednoho obyvatele republiky připadá 0,42 ha zemědělské půdy, z toho 0,30 ha půdy orné, což je přibližně evropský průměr. Více než třetinu půdního fondu ČR tvoří lesní pozemky.

Většina zemědělské půdy je nyní ve vlastnictví fyzických a právnických osob. K 31. 12. 2004 bylo ve vlastnictví státu 599,7 tis. ha zemědělské půdy, kterou pronajímá Pozemkový fond ČR. České a moravské zemědělství lze charakterizovat velkou roztržitostí vlastnictví půdy a velkým podílem najaté půdy (90 %) od velkého počtu pronajimatelů. Velikostní struktura podniků se výrazně liší od struktury podniků ve 25 členských zemích Evropské unie. Podniky s více než 50 ha zemědělské půdy totiž zaujímají 92,2 % z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy.

Zemědělská výroba zaměstnávala v roce 2004 přibližně 141 tis. osob a tento počet od začátku 90. let neustále klesá. Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře zaměstnanosti národního hospodářství tak činí na 2,9 %.

⁷ Ministerstvo zemědělství ČR, Dostupné z < www.mze.cz/Index.aspx?ch=73 >

1.4 Ekologické farmy⁸

Ekologické farmy jsou vnímány veřejností především jako producenti široké škály bioproduktů. Mají ale řadu dalších předností. Na ekofarmách je vyšší druhová pestrost rostlin a živočichů, jsou místem zachování původních krajových odrůd rostlin a plemen zvířat, ukazují směry etického zacházení s hospodářskými zvířaty.

Stále populárnější jsou také v rámci agroturistiky. Agroturistika je ideální formou rodinné dovolené, umožňuje strávit volný čas ve zdravém prostředí venkova a zároveň získat zajímavé zkušenosti a vědomosti. Host se může volně pohybovat po celé farmě a má možnost tak poznat vše od hospodářských a domácích zvířat až po práce s hospodářstvím neoddělitelně souvisejícími. Agroturistika je přínosná i v jiném směru, může pomoci řešit nezaměstnanost v regionu a snižuje závislost na městě, což přispívá k udržitelnému rozvoji venkova. Ekoagroturistika je agroturistika provozovaná na farmě, jež vlastní certifikát ekologického zemědělství. Návštěvník se tak může seznámit s postupy při pěstování rostlin, které nepoužívají žádná syntetická hnojiva a s přirozenými postupy chovu zvířat.

⁸ Žiju BIO!, Dostupné z: < <http://www.ziju-bio.cz/tz3> >

2 Biopotraviny a zdraví⁹

Biopotraviny jsou produktem ekologického zemědělství. Nesmí být produkovány za pomoci hnojiv minerálního původu, pomocí pesticidů či geneticky upravených organismů. Biopotraviny nesmí obsahovat přidané látky jako - stabilizátory, pojiva a pověstné emulgatory, E101 apod. Biopotravina je vyrobená z rostlin, živočichů a jejich produktů, pěstovaných, chovaných a zpracovaných podle Zákona o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. a Nařízení rady EHS č.2092/91. Biopotravina musí samozřejmě splňovat i všechny požadavky na bezpečnost a zdravotní nezávadnost podle Zákona o potravinách.

Dle zákona se biopotraviny označují logem BIO + malým nápisem produkt ekologického zemědělství. Použití loga je podmíněno certifikačním procesem Ministerstva zemědělství. Mezi biopotraviny nepatří produkty, které nejsou označeny logem BIO. Pokud je na potravinách označení typu - ekologický výrobek, light, výroba nepoškozuje životní prostředí, zdravá výživa, ekovýroba, apod. nejedná se o biopotravinu.

Biopotraviny jsou oproti běžným potravinám zdravější neboť neobsahují škodliviny z pesticidů a přidané látky. Důsledkem toho občas ztrácejí na běžné výrobky svým vzhledem a délkou trvanlivosti. Přestože jsou biopotraviny vyráběny mnohem čistějším způsobem než potraviny běžné, není možné konstatovat jejich absolutní nezávadnost pro osoby trpící alergiemi. BIO pšenice je pořád pšenicí a tak osoby alergické na lepek ji stejně nemohou konzumovat.

Biopotraviny upřednostňují spotřebitelé z 5 hlavních důvodů:¹⁰

- neobsahují rezidua pesticidů,
- mají lepší chuť,
- jejich produkce je šetrná k přírodě,
- hospodářská zvířata v ekochovu mají zásadně lepší životní podmínky,
- jsou zdravější.

⁹ Chytrá žena, Dostupné z: < <http://www.chytrazena.cz/zdravi/pece-o-telo/bio-a-zdravy-rozum-2394.html> >

¹⁰ Gate2Biotech, Dostupné z: < <http://www.gate2biotech.cz/bio-zdravi/> >

A právě posledně jmenované vlastní zdraví, o které se čím dál tím více bojíme, a proto i staráme, bývá velmi silným motivem pro volbu biopotravin. Existuje však doopravdy přímá úměra mezi množstvím konzumované biostravy a zdravím?

Zdravá výživa a biopotraviny mají k sobě velmi blízko. Ačkoli nemůžeme dát mezi tyto dva pojmy rovnítko ani prohlásit, že kdo bude konzumovat bioprodukty, bude také zdravý, již z principu by měly být biopotraviny zdravější. Už jen vyloučení látek jako jsou chemické prostředky, umělá hnojiva nebo geneticky modifikované organismy, u kterých se předpokládá negativní vliv na lidský organismus, vede k menší zátěži našeho zdraví. Zařazením biopotravin na jídelníček značně zkvalitníme naši stravu, neboť bude mít vyšší obsah vitamínů a minerálů, často ale i lepší vůni a chuť.¹¹

Rok od roku roste povědomí lidí o biopotravinách i zájem o ně. Zatímco v roce 2005 utratili Češi za biopotraviny 350 miliónů, v roce 2006 už to bylo více než 700 miliónů. Malovýroba, kterou jsou biopotraviny vyráběny, zvyšuje jejich cenu oproti produktům potravinářské velkovýroby. Například cena jogurtů v bio kvalitě je dvojnásobná, cena pečiva, zeleniny, ovoce, masa a vajec i několikanásobná oproti běžným potravinám.

České biopotraviny jako produkty ekologického zemědělství poznáme podle této zelené „biozebra“, státní ekoznačky.¹²

Obr. č.2 biozebra; Zdroj¹²

¹¹ Chytrá žena, Dostupné z: < <http://www.chytrazena.cz/zdravi/pece-o-telo/bio-a-zdravy-rozum-2394.html> >

¹² Bio spotřebitel, Dostupné z: < <http://www.probioliga.cz/index.php?selected=1240> >

Biopotraviny vyprodukované v Evropské unii mívají kromě loga národních kontrolních organizací také toto logo biopotravin EU.¹³

Obr. č.3 logo biopotravin EU; Zdroj¹³

¹³ Bio spotřebitel, Dostupné z: < <http://www.probioliga.cz/index.php?selected=1240> >

3 Ekologické zemědělství členských států EU ¹⁴

Podíl půdy začleněné do sektoru ekologického zemědělství na celkové ploše zemědělsky využívané půdy v EU-25 se od roku 2004 do 2005 mírně zvýšil na 3,72 %. Mezi členskými státy je na prvním místě Rakousko s 11 %. Následují čtyři členské státy (Řecko, Švédsko, Itálie a Česko), kde podíl ekologicky obdělávané půdy překročil hranici 7 %. Mezi země s relativně zaostávajícím rozvojem ekologického zemědělství patřily v roce 2005 Polsko s 0,52 %, Francie s 1,89 %, Irsko s 0,81 % a Belgie s 1,66 %.

Podle podílu jednotlivých členských států na celkové výměře ekologicky obdělávané půdy v EU-25 zaujímá první místo Itálie s téměř 18 %, následuje Španělsko, Německo, Velká Británie, Francie, Rakousko, Řecko a Česko. Mezi deseti novými členskými státy zaujímá první místo Česká republika, která se podílí 4 % na celkové ploše ekologicky obdělávané půdy v EU-25. Tempo rozšiřování plochy ekologicky obdělávané půdy od roku 2004 do 2005 bylo mimořádně prudké na Maltě a v Litvě, jak ukazují výpočty v tabulce č. 1. Pozitivní růst těchto ploch překračující 10 % byl zaznamenán v Irsku, Řecku, Španělsku, Itálii, Kypru, a Slovensku. Naproti tomu v Česku, Belgii, Dánsku, Maďarsku, Finsku a Velké Británii se rozloha ekologicky využívané půdy mírně zmenšila.

Většina států EU-25 vykazuje stoupající trend podílu ekologických farem na celkovém počtu zemědělských podniků podobně jako je tomu s rostoucím podílem ekologicky obdělávané půdy. Význam těchto podniků podle jejich podílu se však mezi členskými státy zřetelně liší. Zatímco v Rakousku asi 12 % z celkového počtu zemědělských podniků patřilo v roce 2005 mezi ekologicky uznané podniky, v Lotyšsku a Slovinsku jsou to asi 2 %, v Polsku, Maďarsku a Slovensku je jejich podíl nižší než 0,3 %. Ze srovnání průměrné výměry zemědělských ekologických podniků a konvenčních podniků vyplývá, že ve všech členských státech s výjimkou Dánska, Lucemburska a Rakouska mají ekologické zemědělské podniky větší výměru než konvenční podniky. Tento jev je zřetelný zejména v některých členských státech, zvláště v Česku a Slovensku,

¹⁴ Asociace soukromého zemědělství, Dostupné z:

< <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/ekologicke-zemedelstvi/situace-ekologickeho-zemedelstvi-clenskyh-statu-eu-25-v-cislech.html> >

ale také v Maďarsku, Polsku a Portugalsku. Při hodnocení velikosti ekologických podniků jsou ekonomicky efektivnější zpravidla hospodářství s větší rozlohou.

Tab. č. 3 plocha ekologicky obdělávané půdy a průměrná výměra ekologických a konvenčních zemědělských podniků r. 2005; Zdroj¹⁵

	Ekologicky obdělávaná půda 1)			Průměrná výměra v ha na podnik	
	Zemědělská půda v ha	Změna v % 2005:2004	% celkové zem. půdy	Ekologické podniky	Konvenční podniky
EU-25	6 115 465	+ 6	3,72	38,7	16,0
EU-15	5 350 604	+ 4	4,09	37,0	21,4
Belgie	22 994	- 3	1,66	31,9	26,9
Česko	254 982	- 3	7,07	305,4	84,2
Dánsko	134 129	- 13	4,95	44,2	53,7
Německo	807 406	+ 5	4,74	47,4	43,7
Irsko	34 912	+ 19	0,81	36,5	31,8
Řecko	288 737	+ 16	7,59	19,5	4,8
Španělsko	807 569	+ 10	3,14	51,5	23,0
Francie	560 838	+ 5	1,89	49,2	48,6
Itálie	1 069 462	+ 12	7,27	23,8	7,4
Kypr	1 698	+ 96	1,25	5,5	3,4
Litva	118 612	+ 354	4,18	35,8	11,0
Lotyšsko	64 544	+ 75	3,72	35,8	11,0
Lucembursko	3 158	...	2,45	37,8	52,7
Maďarsko	128 576	- 3	2,19	76,8	6,0
Malta	14	+ 1300	0,14	2,3	0,9
Nizozemsko	48 765	+ 1	2,53	35,4	23,5
Rakousko	360 369	+ 5	11,04	17,7	19,1
Polsko	82 730	...	0,52	22,0	6,0
Portugalsko	233 458	+ 8	6,24	148,0	11,4
Slovinsko	23 499	+ 4	4,62	13,6	6,3
Slovensko	90 206	+ 76	4,65	462,6	27,4
Finsko	147 587	- 9	6,51	33,3	32,1
Švédsko	222 268	+ 1	7,36	52,4	42,1
Vel. Británie	608 952	- 12	3,58	142,1	55,6
1) Půda plně převedená na ekologické hospodaření a také půda registrovaná v procesu konverze					

¹⁵ Asociace soukromého zemědělství, Dostupné z:

< <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/ekologicke-zemedelstvi/situace-ekologickeho-zemedelstvi-clensky-ch-statu-eu-25-v-cislech.html> >

Pokud jde o spotřebu ekologických potravin, prodává se téměř polovina světové produkce těchto potravin na trzích EU. Nejvíce těchto potravin se spotřebuje v Německu a Velké Británii. Za rok 2002 se na trzích EU prodaly ekopotraviny v hodnotě 10 mld. EUR. Avšak vzhledem k některým strukturálním problémům (např. svoz ekologicky vyrobeného mléka a jeho zpracování) a určitému množství nadměrné nabídky musí ekozemědělci v Rakousku, Německu, Dánsku a Švédsku prodávat určité množství ekologických produktů jako běžné produkty, i když na jejich výrobu jsou vyšší náklady.¹⁶

¹⁶ *EurActiv*, Dostupné z:

<<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/analyza/stav-ekologickho-zemdlstv-v-25-lenskch-sttech-eu>>

4 Rakousko¹⁷

Oficiální název: Rakouská republika

(Republik Österreich)

Zkrácený název: Rakousko (Österreich)

Hlavní město: Vídeň (Wien), 1 600 000

obyvatel Rozloha: 83 850 km²

Srovnání s ČR: 1,06 x větší

Nejvyšší bod: Grossglockner 3797 metrů

Nejnižší bod: Neusiedler See 115 metrů

Počet obyvatel: 8,1 mil.

Hustota: 96,6 obyvatel/ km²

Průměrný věk dožití: muži 74 let,

ženy 80,5 let

Oficiální jazyk: němčina

Největší města: Vídeň, Graz, Linec,

Salcburk, Innsbruck

Státní zřízení: federativní republika

Administrativní dělení: 9 zemí

(Bundesland)

Časové pásmo: Středoevropský čas

(CET) (IV-X letní čas)

Hlavní průmyslová odvětví: strojírenský,

ocelový, chemický průmysl, papírenství,

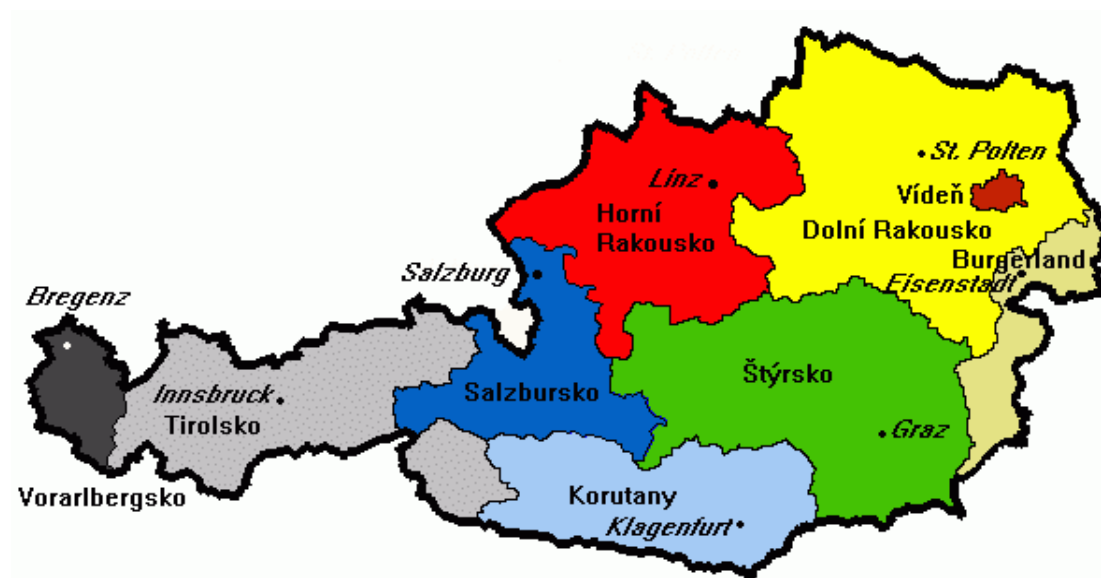
dřevozpracující průmysl

Zemědělská produkce: cukrová řepa,

brambory, obilí, ovoce

Měna: EUR

Obr. č. 4 mapa Rakouska; Zdroj¹⁷

¹⁷ Rakousko-Infomační průvodce, Dostupné z: www.info-tour.info/rakousko/index.htm

Státní zřízení

Rakousko je demokratickou spolkovou republikou složenou z devíti historických zemí - Vorarlberska (Vorarlberg) - 2601 km², Tyrolska (Tirol) – 12648 km², Salcburska (Salzburg) – 7154 km², Korutanska (Kärnten) – 9 533 km², Štýrska (Steiermark) – 16 386 km², Horních Rakous (Oberösterreich) – 11978 km², Dolních Rakous (Niederösterreich) – 19170 km², Burgenlandska (Burgenland) – 3965 km² a hlavního města Vídně – 415 km². Každá ze zemí má svou vládu. V jejím čele stojí hejtman, kterého volí zemský sněm a schvaluje prezident celé spolkové republiky.

Zeměpisná charakteristika

Rakousko je vnitrozemský stát, ležící ve Východních Alpách, v povodí horního Dunaje. Má rozlohu 83 850 km². Rakousko je typickou hornatou zemí, 2/3 jeho plochy zaujímají Alpy. Kromě nich se tu vyskytuje i několik dalších zcela odlišných krajinných typů. Například (vynechat). Při severních hranicích sem z našeho území zasahuje okraj Českého masívu. Jedná se převážně o žulovou hornatinu v nadmořských výškách okolo 400-1000 m. Další krajinná jednotka, Alpské předpolí, se nachází mezi Dunajem a severními svahy Alp. Jedná se o poměrně hustě osídlenou oblast s převážně zemědělským využitím. Na severovýchodě Rakouska nalezneme Vídeňskou pánev (Wiener Neclen). Oblast soutoku Dunaje a Moravy - centrální část Vídeňské pánve - je známa jako Moravské pole (Marchfeld). Na samém východě Rakouska zasahují na jeho území i výběžky Panonské nížiny (Panonische Tiefland). Nejrozsáhlejší z těchto výběžků je možno nalézt v blízkosti Neziderského jezera (Neusiedler See).

Klimatické poměry

Stejně jako naše republika, i území Rakouska leží v přechodné klimatické oblasti mezi oceánickou západní a kontinentální východní Evropou. Na rakouském počasí se tato skutečnost projevuje zvyšováním teplotních rozdílů mezi zimou a létem směrem k východu. Na východě jsou tedy zimy drsnější a léta teplejší. Spolu s tímto jevem se ve stejném směru projevuje i ubývání srážek. Na konkrétní ráz počasí má, především v horských oblastech, největší vliv nadmořská výška. S ní teploty klesají a množství srážek se zvyšuje. Typickým jevem horského klimatu jsou především četné mlhy, které, zejména v ranních hodinách, vznikají v údolích.

Na horských vrcholcích zatím bývá nádherné jasné počasí, které umožňuje daleké výhledy do okolí. Typickým rysem alpského počasí jsou zrádné změny počasí doprovázené i náhlou změnou směru a síly větru. Studený vítr, který směřuje z vyšších oblastí do údolí se zde rychle otepluje, což má za následek vznik padavých větrů typu fěnu. Ty často způsobují rychlé tání sněhu a záplavy. Průměrné teploty se v lednu v severním předpolí Alp pohybují mezi -1° až -4°C , v červenci mezi 15° a 19°C . Srážky jsou nejčastější na horských svazích obrácených k západu a severozápadu (tedy proti směru převládajících větrů). Například v některých lokalitách v Salzburských Alpách spadne ročně až 2400 mm srážek. Právým opakem jsou některé horské doliny, údolí a výběžky Panonské nížiny. Zde roční srážky nedosahují ani 600 mm za rok. Během roku je rozložení srážek nerovnoměrné. V létě jich zpravidla spadne asi dvakrát více než v zimních měsících. Ve vyšších horských polohách se v zimě vytváří souvislá sněhová pokrývka. Ta zde zpravidla leží 100 až 200 dní v roce podle nadmořské výšky.

5 Rakouské zemědělství a jeho tradice a inovace¹⁸

Zemědělství a lesní hospodářství zastává významnou úlohu v hospodářském sektoru rakouského venkova a to již několik stovek let. Počátek tohoto hospodaření je spjat s mýcením původních pralesů. Rolnické rodiny se stali důležitými nositeli rakouské kultury. Otázka je, jak se jim daří v dnešní době a jak se dokáží přizpůsobit v budoucnosti? V rakouském zemědělství a lesním hospodářství došlo v průběhu 20. století k rozsáhlým změnám. Nejvíce se na nich podepsal rychlý technologický vývoj.

5.1 Proměna agrární struktury ve 20. století

Ještě v roce 1960 pracovala téměř jedna třetina výdělečně činných obyvatel v agrární oblasti. V roce 2006 registroval daný sektor už jen 5,1%. O něch 5,1% obhospodařovalo 80 % státní plochy Rakouska.

Z celkového počtu 189 000 lesnických a zemědělských podniků jsou už jen 39,3 % na hlavní provoz, 56,4 % jsou na vedlejší provoz a 4,4 % jsou řízena právníky osobami.

Jeden rakouský statek disponuje průměrně s 35 ha půdy (orné a lesní půdy), kdy v průměru 19 ha využívá k zemědělským účelům. Zemědělství klade důraz na plošné obhospodařování a zároveň je také víceúčelové.

Dnes existují biofarmy, které zásobují svými produkty řetězce supermarketů. Někteří majitelé hospodářských usedlostí nabízejí suroviny (př. mléko, vejce) k prodeji přímo u sebe na statku. Je to tzv. „Ab – Hof – Verkauf.“ Tak si zvyšují dodatečně své příjmy. Jiným případem jsou usedlosti, které se orientují na poskytování ubytování. Kromě toho mohou městským dětem zprostředkovat obraz toho, jak se žije na venkově a co všechno obnáší provoz statku.

¹⁸ *Lebensministerium.at*, Dostupné z : < <http://www.landnet.at/article/articleview/60305/1/1455/> >

Rakušané, kteří se věnují polím a pastvinám, produkují nejen zdravé potraviny, ale vytváří z krajiny atraktivní přitažlivá místa. Tak zůstává alpská krajina atraktivní a je ohniskem zájmu jak pro místní obyvatele, tak i pro turisty.

5.2 Pokrokové formy vedení statků

Každou hospodářskou usedlost spravuje zpravidla selská rodina. Lze hovořit o jakési malé „továrně“ či „firmě“. Vedení statků zjednodušilo zavedení internetu. Zrychlil se tak tok informací, který byl na venkově mnohokrát opožděn. Internet umožňuje nakupovat online, vést korespondenci, převádět provozní data, účastnit se online aukce a dokonce si i najít vhodnou životní partnerku či partnera.

Rakouští hospodáři vítají vědecké výzkumy a vývoj nových technologií. Nové znalosti využívají při pěstování rostlin, v zahradnictví, vinařství, živočišné výrobě nebo i v ekologickém hospodaření. Využívají jako všichni technologického pokroku skrze elektroniku a zpracování dat, ať jde o strojírenství či EDV (elektronické zpracování dat).

Aspektem úspěšného hospodaření je trvalost. Jak důsledně a trvale hospodařit se musí nejdříve naučit a vlastně stále učit. Vzdělávání a další zvyšování kvalifikace managerů, jsou jako u ostatních profesí podstatně důležité i pro zemědělské a lesní hospodářství.

Odborné školy pro zemědělské a lesní hospodářství, zemědělská universita, vysoká škola životního prostředí a agrární pedagogiky ve Vídni a četné možnosti dalšího vzdělávání se, jako i poradenství zemědělské komory se starají o odborné znalosti hospodářů.

Pro ekologizované Rakousko je zemědělství velmi důležité. Sází na princip stálosti a na víceúčelovost. Tak přináší rakouské zemědělství rozsáhlé výkony v zájmu společnosti. Co se týče produkce potravin je z velké míry soběstačné. Zásobuje biopotraviny, vysoce hodnotnými potravinami bez genetických technologií.

Obhospodařování harmonující s přírodou chrání ekologicky bohaté životní prostředí a stará se o století starou kulturu krajiny.

Rakouské zemědělství je hlavně nedílnou součástí ekonomiky Rakouska. Jeho přehledná struktura nabízí řadu možností. Rakouský koncept, jak zacházet s přírodními zdroji, se čím dál více prosazuje v rámci EU.

Image Rakouska vytváří dobrý stav životního prostředí, vysoký počet biologicky hospodařících zemědělců, dále např. časová omezení pro transport zvířat nebo zušlechťovaná krajina Rakouska.

5.3 Rakousko v rámci EU

Rakousko se nejvíce věnuje ekologickému zemědělství v rámci celé EU. Ekologické metody hospodaření zde praktikuje téměř 10 % všech zemědělských podniků. První vlna rozsáhlé konverze běžného zemědělství na ekologické proběhla v 90. letech na základě zavedení celostátních subvencí, národního agroekologického programu a podnětů pro převedení luk a pastvin na ekologické metody hospodaření. Další vzestup byl zaznamenán v období 2000 - 2003 po přehodnocení tržní poptávky, která naznačovala zájem spotřebitelů a růst budoucí poptávky po biopotravinách. V současné době hospodaří podle ekologických metod asi 20 000 podniků, nejvíce se jich soustřeďuje ve spolkových zemích Tyrolsko, Salcbursko a Štýrsko. Průměrná výměra ekofarmy je 16-20 ha, hlavními produkty jsou hovězí maso a mléko.¹⁹

Rakousko hodlá do r. 2010 dosáhnout stavu, kdy 20 % zemědělské produkce bude „organické“, a sice proto, aby se vyhovělo stoupajícímu zájmu spotřebitelů o biopotraviny. V rámci EU zatím Rakousko drží vedoucí pozici v ekologickém zemědělství, protože je k tomuto účelu využito 16 % zemědělské plochy. V r. 2007 došlo ke zvýšení ekologicky využívané plochy jen o 2,7 %, a sice na 371 tis. ha, přičemž poptávka stoupla o 18 %. Ke zvýšení poptávky došlo v důsledku příležitostných cen rakouských obchodních řetězců, které prodávaly produkty pod vlastními značkami. V r. 2007 bylo pro ekoprodukcí schváleno 20 000 rakouských farmářů (14 %). Rakousko je čistým exportérem biopotravin,

¹⁹ EurActiv, Dostupné z:
< <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/analyza/stav-ekologickho-zemdlstv-v-25-lenskch-sttech-eu> >

vyváží především obilné a mléčné výrobky. Není však pokryta poptávka u ovoce, zeleniny a masa. Podle vládní kampaně produkuje ekologické zemědělství o 60 % méně oxidu uhličitého než konvenční zemědělství, a to díky nevyužívání chemických prostředků.²⁰

5.4 Zelený pakt (Der grüne Pakt)²¹

Zelený pakt pro Rakouské zemědělství (Der grüner Pakt für Österreichs Landwirtschaft) je souborem peněžních prostředků Rakouska, které mají k dispozici z EU.

Výše peněžních prostředků EU a jejich rozdělení na období 2007 – 2013 jsou již pevně stanoveny. Rakousko má do roku 2013 k dispozici kolem 3,2 mld. euro na rozvoj venkova. Ročně tedy jde prostřednictvím Zeleného paktu celkem 1. mld. euro z EU na dotace Rakouských spolkových zemí.

Zelený pakt je rozdělen na tři základní body:

1. Umweltprogram = program životního prostředí přirozeného zemědělství, dotovaný 524 mil. euro.
2. Bergbauerprogram = program horského zemědělského prostředí Rakouska, dotovaný 276 mil. euro.
3. Investitioniffensive = program investic pro oblast venkova, dotovaný 130 mil. euro a pro regionální rozvoj, dotovaný 74 mil. Euro.

Na podporu programu životního prostředí a horského zemědělství - Öpul (Österreichische Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft = Program Rakouska na podporu a ochranu životního prostředí a zemědělství) a AZ (Ausgleichzulage = kompenzace přídávky) ⇒ tzv. „slopec 1.“ je možné využít jen 80% poskytovaných finančních prostředků, jelikož na program investic pro oblast venkova, diverzifikaci a regionální rozvoj ⇒ tzv. „slopec 2.“ je třeba 10% poskytovaných finančních prostředků a hospodářskou soutěž ⇒ tzv. „slopec 3.“ je třeba zbylých 10% poskytovaných finančních prostředků.

²⁰ Ekologické zemědělství, Dostupné z:

<<http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=145&ch=1&typ=1&val=74649>>

²¹ Der grüner Pakt, Dostupné z : <http://www.google.at/search?sourceid=navclient&ie=UTF-8&rlz=1T4SKPB_enAT272AT281&q=gr%c3%bcner+pakt>

Pro rakouské farmáře je především důležitý „sloupec 1“. Zde mají přístup k peněžním prostředkům EU, jak je uvedeno v Rakouském programu pro rozvoj venkova (ÖPUL). Aktuální program ÖPUL se jmenuje ÖPUL 2007 a je již také pevně stanoven. K dispozici je 524 mil Euro, které jsou následovně rozděleny: 50% EU, 30% spolkové země, 20% stát.

6 Ekologické zemědělství v Rakousku²²

Ekologické zemědělství představuje alternativní systém hospodaření, který je ve vztahu k životnímu prostředí velmi výhodný. V souladu s podporou ekologického zemědělství v rámci EU se tento systém hospodaření v Rakousku stal hlavním tématem agrární politiky. V rámci ekologického zemědělství se dostává ochrany všem prvkům životního prostředí (půdy, voda, vzduch, biodiverzita a krajina), přitom existují rozdíly v dopadech na ornou půdu a trvalé travní porosty.

Tím, že se nepoužívají provozní prostředky, které jsou pro životní prostředí rizikové, jakými jsou GVOs (Gentechnisch veränderte Organismus), chemicko-syntetické prostředky ochrany rostlin a lehce rozpustná hnojiva, dochází v první řadě k ochraně půdy a vody, ale také biodiverzity a vzduchu, v neposlední řadě pak i k ochraně zdraví. Skutečnost, že se nezařazují jednostranné oševní postupy a že se uplatňují půdopokryvná opatření, se odráží v intenzivnější ochraně půd.

Výpočet množství emisí skleníkových plynů a jejich externích nákladů ukazuje, že hospodaření v souladu se směrnicemi ekologického zemědělství ve srovnání s hospodařením konvenčním vede k podstatnému snížení externích nákladů. Je to dáno především poklesem hodnot používaných provozních prostředků z oblasti importovaných již na skladě existujících emisí skleníkových plynů, přičemž rozhodující význam mělo úplné odbourání lehce rozpustných dusíkatých hnojiv a menší množství dokupovaných krmiv v rámci ekologického zemědělství. Zásadní význam – a to především v podnicích specializovaných na obhospodařování trvalých travních porostů – má správné nakládání se stájevými hnojivy tak, aby se minimalizovalo zatížení plyny škodlivými pro klima. Poznatky o správném nakládání se stájevými hnojivy budou proto představovat důležitou součást v oblasti vzdělávání a poradenství. Pro své přednosti na úseku udržení čistého ovzduší tak ekologické zemědělství v Rakousku nabývá zásadního významu při realizaci Kiotské strategie!

²² *Lebensministerium*, Dostupné z: < <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/60417/8486> >

Ekologický způsob hospodaření má zásadní pozitivní dopady zvláště na biodiverzitu na orné půdě. V jednom vyhodnocovacím projektu 26 rostlinných druhů, které jsou na Červeném seznamu ohrožených druhů, se 18 z nich vyskytuje výhradně na plochách podniků hospodařících ekologicky. Bohatost rostlinných druhů umožňuje také bohatost druhů hmyzu, a tedy i živočichů (např. ptactva). Bylo dokázáno, že na ekologicky obhospodařovaných plochách se vyskytuje podstatně větší množství divokých živočichů; bioselky a biosedláci nesou tedy vyšší míru zodpovědnosti, neboť v případě, že budou sekat v nesprávném okamžiku (nesprávnou metodou), mohou usmrtit také více živočichů. Je proto nutné, aby opatření v oblasti ochrany životního prostředí v zemědělství byla doprovázena odpovídajícími opatřeními na úseku vzdělávání a poradenství.

V regionech vykazujících ztížené přírodní podmínky hospodaření (zvláště v regionech specializovaných na hospodaření na trvalých travních porostech) znamená alternativa, kdy zemědělské podniky ukončují svoji činnost, velké nebezpečí. Příjem, kterého lze docílit v rámci biologického způsobu hospodaření, dává mnoha zemědělcům možnost pokračovat na svých plochách v zemědělských aktivitách, čímž je zajištěno zachování krajiny. I tento aspekt představuje významný přínos k udržení biodiverzity v těchto regionech, neboť plochy, které nejsou obhospodařovány, se ve střednědobé perspektivě mění na zalesněné plochy s podstatně nižší biologickou různorodostí.

Chov hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství je přesně popsána kapitola. Každé užitkové zvíře může v rámci ekologického zemědělského podniku žít a chovat se způsobem odpovídajícím danému druhu, dostává ekologicky vyráběné krmivo a veterinární léčiva výhradně na předpis veterináře.

Výkony vykazované selkami a sedláky hospodařícími ekologickým způsobem nesmějí být pro tyto zemědělce hospodářsky nevýhodné, neboť jinak se v dlouhodobé perspektivě ukáží jako dále neudržitelné. Přínos pro životní prostředí musí společnost – stát – honorovat, neboť by bylo nespravedlivé, kdyby to byli pouze spotřebitelé ekologicky vyráběných produktů, kdo by prostřednictvím ceny přebíral jejich financování. Spotřebitel musí zaplatit vyšší kvalitu bioproduktů, z tohoto důvodu se vyšší cena promítá také do nižší hodnoty prémie.

K ekologickým cílům zemědělství Rakouska patří především:

- (1) Podpora biologického zemědělství dle Nařízení VO 2092/91
- (2) Zvýšení biodiverzity v oblasti živočišné i rostlinné, bez používání chemicko-syntetických prostředků ochrany rostlin, s redukováním hnojením a různorodými osevními postupy
- (3) Snížení množství používaných hnojiv a prostředků ochrany rostlin; v souvislosti s ochranou spodních vod a redukcí vzdušných emisí
- (4) Zavedení osevních postupů zvláště vhodných pro ochranu životního prostředí a půd
- (5) Chov hospodářských zvířat v souladu s jejich potřebami
- (6) Co nejširší aplikace uzavřeného cyklu hospodaření podniku.

6.1 Vymezení zákonných ustanovení.

Opatření „biologické hospodaření“ jde v mnoha oblastech nad zákonem vymezené minimální požadavky a ustanovení materiálu „Cross Compliance“ (CC), které kompletně ustanovuje dodržování povinností pro vyplácení podpor v ekologickém zemědělství. V této souvislosti je především nutno jmenovat omezení při aplikaci provozních prostředků (hnojiv a prostředků ochrany rostlin), dále oblast chovu hospodářských zvířat a aspekty biodiverzity (v první řadě vyloučení chemicko-syntetických prostředků ochrany rostlin a zavedení nových osevních postupů).

V následující tabulce jsou v přehledu uvedeny povinné základní požadavky dle Článků 4 a 5 a Příloh III a IV Nařízení (EG) č. 1782/2003 (Art. 4 und 5 und den Anhängen III und IV der VO (EG) Nr. 1782/2003), základní požadavky pro aplikaci hnojiv a prostředků ochrany rostlin a další závazné požadavky (dle Čl. 39 odst. 3 Nařízení EG č. 1698/2005) (Art. Abs. 3 der VO (EG) Nr. 1698/2005) ve srovnání s požadavky jednotlivých agrárních opatření ochrany životního prostředí, které zakládají právo na výplatu premie. Přesná informace o všech požadavcích (a to i požadavky nezohledněné v kalkulaci) jsou uvedeny v následujícím textu.

Tab. č. 4 povinné základní požadavky; Zdroj ²³

Specifické závazné požadavky Základní požadavky dle Čl. 4 a 5 a Příloh III a IV Nařízení VO (EG) Nr. 1782/2003 Další závazné základní požadavky na aplikaci hnojiv a prostředky ochrany rostlin Jiné závazné požadavky	Požadavky zakládají právo na výplatu prémie příslušného agrárního opatření ochrany životního prostředí, které jdou nad rámec závazných požadavků a jsou zohledněny v kalkulacích
- žádné zvláštní požadavky jdoucí nad rámec dodržování základních požadavků	- zavedení a průběžná realizace hospodaření dle Nařízení VO (EWG) Nr. 2092/91 a následného práva Evropského společenství (předpisy týkající se hnojení, ochrany rostlin, krmiv)
- Zákaz ničení specifikovaných a chráněných krajinných prvků v rámci právních nařízení a rozhodnutí týkajících se životního prostředí – (např. přírodních památek)	- Nakládání a zacházení se všemi krajinnými prvky v souladu s definicí v obecné části textu v zájmu přírody (uchování a péče)

U požadavků, které je nutné dodržovat, rozlišujeme mezi takovými požadavky, které jsou zohledňovány pro výpočet výše prémie a ty, které představují požadavky, které je nutné dodržovat, ale které nejsou honorovány (např. „udržení výměry trvalých travních porostů“ a „vyloučení čistících kalů“). Požadavky, které jsou důležité pro kalkulaci prémie jdou však v každém případě výrazným způsobem nad rámec a hladinu požadavků specifikovaných v materiálu Cross Compliance.

²³ *Lebensministerium, Dostupné z: < <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/60417/8486> >*

Úplné vyloučení chemických syntetických prostředků jde daleko nad základní úroveň aplikace všech zákonem povolených prostředků ochrany rostlin, což představuje zvláště důležitý přínos pro udržení biodiverzity. Rovněž tak vyloučení lehce rozpustných průmyslových hnojiv vede k redukci intenzity hospodaření. Tento aspekt v materiálu Cross Compliance však úplně chybí; jsou zde sice uvedeny horní limity v závislosti na půdě, stupni dodávání a pěstované kultuře, je však přípustné použití všech zákonem povolených hnojiv. Směrnice Cross Compliance jsou tolerantnější i ve smyslu veterinárních léčiv, základní úroveň pro povolení jejich aplikace je dána v souladu se všemi zákonem povolenými a řádně předepsanými léčivy.

Také požadavek na „nakládání s krajinnými prvky v souladu s potřebami přírody“ jde nad zákonem stanovenou ochranu, neboť základní úroveň je nastavena na ochranu zvláště cenných prvků krajiny (Nařízení, rozhodnutí) a nikoli zásadně na všechny prvky krajiny. Rozdíl spočívá i v předepsané péči, která je zakotvena v ÖPUL.

6.2 Částečný ekologický provoz

Za níže uvedených podmínek je možné provozovat jen část zemědělského podniku v souladu s tímto opatřením a zbytek podniku obhospodařovat konvenčním způsobem

- (1) Existence samostatných provozních zařízení a zemědělských užitných ploch vždy zvlášť pro ekologicky a zvlášť pro konvenčně obdělávanou část
- (2) Oddělené obhospodařování vždy druhé kultury = Getrennte Bewirtschaftung von jeweils anderen Kulturbereichen („trvalý travní porost a orná půda“, „pěstování ovoce a chmele“, „pěstování vinné révy“, „chráněné pěstování“) jak na ekologicky obdělávané, tak na konvenčně obdělávané části
- (3) Oddělené skladování provozních prostředků (prostředků ochrany rostlin, hnojiv apod.)
- (4) V případě, že v průběhu trvání závazného období bude nově zaveden jiný provoz (konvenční nebo ekologický), musí tento zcela nově vzniklý provoz dodržovat minimálně ustanovení platná pro částečný provoz Nařízení Evropského hospodářského společenství (EWG) č. 2092/91.

6.3 Kalkulace premií

Při kalkulaci premií v rámci opatření „Biologické hospodaření“ rozlišujeme mezi oblastí kultur (orná půda/trvalý travní porost a pícniny pěstované na orné půdě/speciální kultury).

(1) Orná půda:

Zde se v první řadě zohledňují nižší výnosy (dle dané kultury mezi 20 a 35 %) a pozměněné osevní postupy (více pícnin a zakládacích rostlin, méně kukuřice, žádná cukrovka, žádná řepka) a zvýšená náročnost na práci. Cestou srovnání krycích příspěvků ve vztahu k jednotlivým kulturám a celkovému osevnímu postupu se berou v úvahu také vyšší ceny (např. kukuřice na zrno +65 %), případná redukce nákladů u provozních prostředků a vyloučení nebo omezení kultur s dobrým krycím příspěvkem.

(2) Trvalé travní porosty:

Kalkulace vychází z nižších hodnot výnosů čistých živin na ha v důsledku omezení hnojení a aplikace prostředků ochrany rostlin; dále z s tím spojeného nižšího počtu chovaného dobytka a z podstatně vyšších nákladů na jadrné krmivo a vyšší pracnosti. Na druhé straně je nutné vzít v úvahu vyšší cenu mléka (v průměru 3 centy/l); v této souvislosti je nutné zdůraznit, že doживost na 1 dojnici s ohledem na příjem zůstává beze změny.

(3) Ovoce, chmel a víno:

Výnosy v biologickém zemědělství jsou výrazně nižší než v zemědělství konvenčním nebo u výroby integrované (- 40 až 50 %). Je to důsledkem používání odrůd s nižšími výnosy a zvýšeného tlaku chorob na základě skutečnosti, že je vyloučeno nasazení chemicky syntetických prostředků ochrany rostlin. Část těchto ztrát lze však vykompenzovat vyšší cenou na bioprodukty. Prostředky ochrany rostlin a hnojiva jsou několikanásobně dražší a musejí být aplikovány s vyšší frekvencí. Vyšší je i počet pracovních hodin, které musejí být vynaloženy, ve srovnání s konvenčním hospodařením, např. mechanický boj s plevely místo nasazení chemicko syntetických prostředků.

Kalkulace v souvislosti s požadavkem zachování krajinných prvků byla provedena institucí ÖKL (Österreichisches Kuratorium für Landtechnik und Landentwicklung) dle jednotné metodiky pro všechna opatření. Požadavek na zachování trvalých travních porostů není v kalkulacích zvlášť zohledněn.

7 Podmínky pro přidělení dotací ²⁴

Pro přidělení dotací je důležité dodržování požadavků Nařízení VO 2092/91. Další podmínkou je uznání jakožto biologicky hospodařícího podniku:

- Platí, že podnik se uznává jako biologicky hospodařící podnik tehdy, jestliže nejpozději do 31.01. prvního roku závazného období uzavřel platnou smlouvu s uznanou kontrolní institucí a je registrován v souladu s zemskými zákonnými ustanoveními. Změna kontrolní instituce (kontrolních smluv) musí však v každém případě proběhnout bez časového přerušení mezi dvěma smlouvami.

Dále je to nakládání s prvky krajiny v souladu s potřebami přírody dle definice ve všeobecné části tohoto materiálu (5.3.2.1.4.5 B1), dodržování aktuálně platných ustanovení Rakouského potravinového kodexu Kapitola A 8, ve speciální podkapitole B:

- „Zemědělské produkty živočišného původu“ týkajících se výroby živočišných produktů, pokud se neřídí Nařízením Evropského hospodářského společenství (EWG) č. 2092/91.

Dodržování výměr trvalých travních porostů po dobu závazného období:

- Jako referenční výměra slouží plocha trvalých travních porostů v 1. roce závazku plus výměra zoraná v roce předcházejícím, a to s těmito možnostmi:
 1. V průběhu závazného období je povoleno změnit 5% referenční plochy na ornou půdu, avšak vždy 1 ha a max. 5 ha
 2. Změna na plochy sadů, chmelnic a vinic je povolena vždy
- Trvalé travní porosty je povoleno využít max. 2 x ročně a to min. na 5 % žatých ploch (bez horských sečených ploch)

Plochy, na nichž je prováděno sanování půdy jsou dotace možné pouze:

1. V rozsahu max. 25 % plochy orné půdy za předpokladu, že podíl ploch, na nichž je prováděno sanování půdy, podíl ploch ponechaných ladem a ploch, o které je pečováno v souladu s GLÖZ (Nařízení VO 1782/2003, Článek 5) Plochy nepřesáhne celkem 35 %.

²⁴ Lebensministerium, Dostupné z: < <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/60417/8486> >

2. Je povolena seč s ponecháním nasečeného materiálu na pozemku max. na 50 % dotovaných ploch, na nichž je prováděno sanování půdy, a to v období mezi 01.05. a 15.07., přičemž tato seč není povolena na max. 3 metrech krajního pásu.
3. Zařazení do osevního postupu:
Rotace ploch nejpozději ve 2. roce po roce založení (jako rok založení platí rok prvního údaje v MFA – Maintenance and facility Management Society of Austria).

V případě užitkového a kvetoucího pásu:

1. Dotace se vztahuje na výměru max. 5 % orné půdy
2. Min. šířka 2,5 m
3. Max. šířka 12,0 m
4. Výsev do 15.05. roku založení smíšeným směsí semen
5. Seč s ponecháním nasečeného materiálu na pozemku nejdříve v srpnu, výjimku tvoří postupy s cílem boje s plevelem v roce založení
6. Podmínka nejdříve od 01.09. roku orby

K přidělení dotace je nutné, pokud se jedná o chráněné pěstování, použité fólie po jejich výměně nechat recyklovat a u krmení siláží je nezbytná dostatečná dodatková nabídka sena pro zkrmování syrového materiálu.

Důležité je omezené hnojení a omezení GVE na max. 2,0 GVE/ha LN, povolené množství 210 kg N-celkem/ha z Vodoprávního zákona (Wasserrechtsgesetz) se snižuje na 150 kg a dodržování předepsaného množství hnojiv a povinnost pořizovat záznamy týkající se dusíkatého hnojení dle Příloh A, A1, A2, A3 a A4 pro dané kultury.

Je třeba kontrolovat funkčnost strojů a přístrojů určených pro aplikaci prostředků ochrany rostlin dle Zákona o prostředcích ochrany rostlin (Pflanzenschutzmittelgesetz), je nutné je nechat zkontrolovat zkušebnou autorizovanou BMLFUW (Bundesministerium für Land-Forwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft). Tato povinnost platí pro všechna

zařízení, která se používají pro kultury spadající pod předmětné opatření, výjimku tvoří zařízení, která jsou poháněna ručně nebo stlačeným plynem nebo u kterých se pro aplikaci využívá zemské přitažlivosti, nebo jejichž konstrukce je určuje pro to, aby byly nošeny jednou osobou. Poslední zkušební protokol autorizovaného místa nesmí být starší než 3 roky (vztaženo na rok kalendářní). Nové přístroje s plakétou ÖAIP, které byly zakoupeny v rámci závazného období, musejí být přezkoušeny nejpozději po třech letech od data pořízení (vztaženo na rok kalendářní). Stroje a přístroje, které ještě nikdy nebyly přezkoušeny nebo byly přezkoušeny před začátkem závazného období, musejí být přezkoušeny nejpozději do 31.12. 3. roku závazného období.

Pro získání dotací je nezbytné absolvování příslušného kurzu až do 31.05. 1. roku závazného období osobou, která se zabývá biologickým hospodařením nebo osobou, která pracuje v podniku a během závazného období se zásadním způsobem podílí na biologickém hospodaření. Min. délka trvání kurzu: 15 hodin, z toho max. 5 hodin ve formě exkurzí. Založit v podniku písemné potvrzení o absolvování kurzu. Povinnost tento kurz absolvovat odpadá v případě, že hospodář nebo hospodářka která se zabývá biologickým hospodařením uzavřela kontrolní smlouvu před 01.01.2006

Kontrola opatření „Biologické hospodaření“ probíhá třístupňově a zahrnuje:

- (1) Křížová kontrola = „Cross-Check“ s úřadem pro kontrolu potravin (zemský hejtman jednotlivých spolkových zemí), zda je daný podnik uznaným biopodnikem a má platnou smlouvu s uznaným kontrolním místem – úřadem
- (2) Správní kontroly prováděné vyplácejícím úřadem na základě dat INVEKOS (Integriertes Verwaltung – und Kontrollsystem)
- (3) Místní šetření prováděné vyplácejícím subjektem

Tab. č. 5 výše dotace; zdroj ²⁵

Plocha	Podrobnosti	Podrobn. o prémii	EUR/ha
Orná půda	Polní zelenina	V jedné kultuře	450
		Ve více kulturách	600
	Léčivé byliny a koření	Pouze v případě, že lze prokázat jejich užití jako léčivé byliny a koření	450
	Alternativy a rozmnožování semen	Pouze tehdy, byla-li uzavřena smlouva o pěstování a dodávkách prostřednictvím odborných semenářských firem	285
	Jahody	-	450
	Polní pícniny ²⁾ - a sanované plochy pro prvních 25 % der orné půdy Plochy orné půdy a sanované plochy		- 285
	Polní pícniny a sanované plochy překračující 25 % der orné půdy Plocha orné půdy	< 0,5 RGVE/ha	110
		≥ 0,5 RGVE	240
	Trvalé travní porosty dotované dle RGVE/ha a polní pícniny		
	Sanované plochy		0
	Ostatní kultura a užitkové a kvetoucí pruhy ¹⁾ ;		285
Dotované trvalé travní porosty	Dotované trvalé travní porosty: trvalé travní porosty dotované dle RGVE/ha a polní pícniny ; konkrétní výměra s trvalými travními porosty násobená těmito faktory: -1 sečená louka sečená pastvina (od 2 sečí); trvalá pastvina ha násobeno 1,0 -2 sečená louka 1 seč; pastviště, horská sečená louka, roztroušená louka ha násobeno 0,6	< 0,5 RGVE/ha	110
		≥ 0,5 RGVE	240
Víno, ovoce a chmel	S výjimkou sanovaných ploch		750
Školky			750
Chráněné pěstování	Foliový tunel		2.900
	Skleník		4.200
Včelí úly	Pod kontrolou bio kontrolní instituce		na 1 úl 25

²⁵ Lebensministerium, Dostupné z: < <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/60417/8486> >

- 1) dotováno v rozsahu max. 5 % plochy orné půdy
- 2) pod pojmem kultur pícnin pěstované na orné půdě se rozumějí: pícninářské trávy, tráva s jetelem, jetel, vojtěška a další polní pícniny.

8 Ekologičtí zemědělci v oblasti Salzkammergut

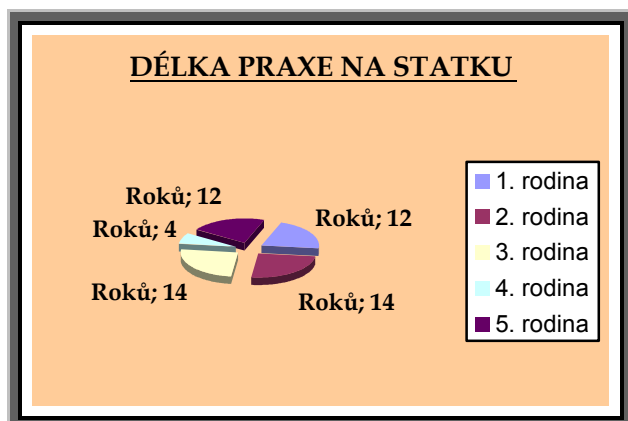
Zvolené ekologické farmy leží v Horním Rakousku v oblasti Salzkammergut v malém horském městečku Gosau, v nadmořské výšce cca 767 m. Gosau má cca 2 000 obyvatel. Je jednou z mála obcí s evangelickým vyznáním z celého Rakouska (tvoří 75% obyvatel).

Některé zemědělské usedlosti existují již od 16. století. Žijí zde společně tři i více generací. Vzájemně si pomáhají a předávají informace, ohledně vedení statku, z generace na generaci.

V současné době už rodiny samotná práce na statku nedokáže hmotně zajistit. Všech pět dotazovaných rolnických rodin odpovědělo na otázku, zda je možné vést ekologickou farmu zde v horách na hlavní pracovní činnost, negativně. Práce na statku se stala převážně prací ženskou. Ty se starají jak o chod statku, tak i o domácnost. Na statku se nechovají jen zvířata a obhospodařuje se půda. Selky zde vyrábějí domácí produkty (mléko, máslo nebo sýry), zprostředkovávají jejich prodej, a vedou i účetnictví statku. Muži tedy chodí do práce a vedlejší činnost je pro ně práce na statku.

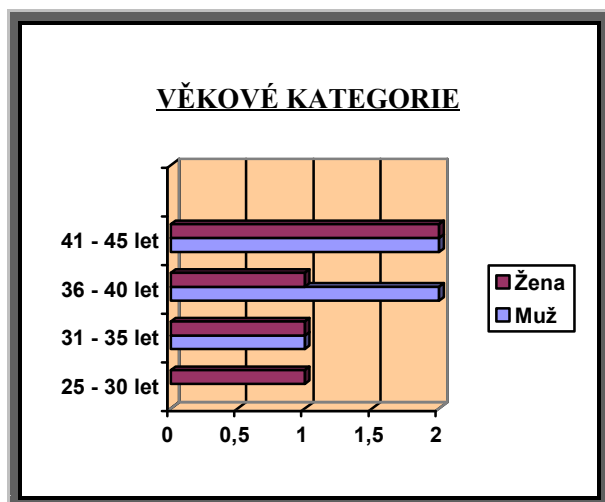
Nejmladší ekologická farma je v provozu teprve čtyři roky a nejstarší dvě ekologické farmy jsou v provozu již čtrnáct let. Přejít ze zemědělství na ekologické zemědělství, nebylo otázkou jednoho dne. Reorganizace prvních dvou statků v Gosau začala v roce 1994 a trvala zhruba dva roky. Od prvního dne přestavby se musely statky bez výjimky přizpůsobit směrnicím biologického zemědělství.

Graf č.1 délka praxe na statku; Zdroj vlastní schéma

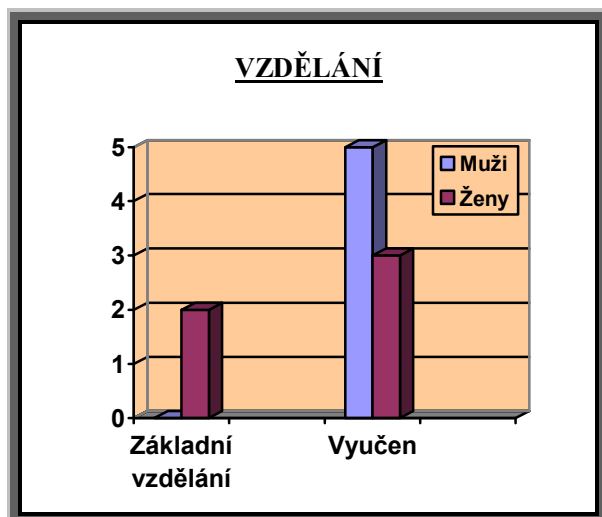
Ekologičtí zemědělci se v Gosau dobře znají a i přes věkové rozdíly se ve své činnosti vzájemně podporují a pomáhají si. Jak se říká: „Dobrá rada nad zlato.“

Graf č.2 věkové kategorie; Zdroj vlastní schéma

Z rozhovorů jsem zjistila, že většina farmářů je vyučena. Vést statek dokáží farmáři i se základním vzděláním. Například jednoduché účetnictví je vyučováno už na druhém stupni základní školy. Na místo deváté třídy tzv. Polytechnische Schule, kde se žáci připravují na volbu svého budoucího povolání, mohou žáci absolvovat nultý ročník střední zemědělské školy. Zde získávají základní teoretické vědomosti související s odbornou prací v zemědělství. Ekologičtí farmáři ve vlastním zájmu navštěvují příslušné vzdělávací kurzy. Zde získávají nové informace důležité pro správný chod statku.

Graf č.3 vzdělání; Zdroj vlastní schéma

8.1 Důvody pro zvolení ekologické farmy

Na venkově žijí lidé více spjatí s přírodou a tedy i se zvířaty. Ke zvířatům na farmě mají farmáři vřelý vztah a zájem o ně. Cílem biozemědělství je vytvořit hospodářským zvířatům podmínky, které odpovídají jejich fyziologickým a etologickým potřebám a humaním a etickým zásadám. Dále se snaží uchovat přírodní ekosystémy v krajině, chránit přírodu a její diverzitu. To jsou důvody, které vedli hospodáře k přechodu z normální farmy na biofarmu.

Biologické farmy navštěvuje jednou za rok příslušný kontrolor. Kontroluje nejen kvalitu bioproduktů, kvalitu stájí a dobytka, ale i ostatní hospodářské budovy, přeměřuje velikost pozemku, který je součástí plochy biofarmy.

Na základě velikosti plochy dané biofarmy se vypočítá výše dotace. Dotace mohou biofarmáři z horských oblastí získat např. za plochu (ha) obhospodařovaných horských pastvin nebo dotace za horskou oblast (Berghöfekataster). Mají k dispozici formulář, ve kterém se sbírají body např. za sklon svahu či stráně, za vzdálenost mezi statkem a nejbližší stanicí autobusu, dále za vzdálenost k nejbližšímu vlakovému nádraží, údržbu příjezdové cesty, ale i za klimatické podmínky (umístění statku či jeho nadmořskou výšku). Množství získaných bodů určují výši poskytnuté dotace.

Společnost AMA (Agra Markt Austria) zasílá automaticky formuláře farmářům prostřednictvím pošty. V dopise farmáři obdrží potřebné formuláře i s odbornou příručkou jak postupovat při vyplňování.

Začátkem každého roku pořádá zemědělská komora informativní přednášku o změnách (nových nařízeních, postupech či zákonech) v zemědělství. Účast je zde dobrovolná. Způsob předání informací je často pro obyčejné sedláky příliš složitý a nejasný. Informace se dají mnohdy vyložit dvěma způsoby a je složité říci, který z nich je ten správný.

K poskytování zemědělských dávek působí jeden účinný poradenský systém. Aby byly poradenské služby poskytnuty co nejvíce podnikům jsou financovány z veřejných prostředků. V současné době je 295 poradenských sil zemědělských komor podporováno BMLFUW (Bundesministerium für Land-Forwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft), které také hradí přibližně 2/3 výdajů na personál (podkladem je smlouva o poradenství 2000-2004, uzavřená mezi BMLFUW a zemědělskou komorou). Zemědělské komory předkládají každoročně zprávu o poskytnutých poradenských službách.²⁶

²⁶ *Lebensministerium, Dostupné z: < <http://www.landenet.at/article/articleview/17096/1/4979/> >*

Závěr

Cílem mé práce bylo ukázat a představit přehled možností a využívání forem podpory v ekologickém zemědělství Rakouska.

Pro splnění mého cíle jsem využila metody polostrukturovaného (semistrukturovaného) interview. Rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon a po té jsem data netextové povahy získaná dotazováním, převedla do povahy textové (přepis audiozáznamu). Ze získaných údajů jsem vypracovala kasuistiky jednotlivých respondentů.

Respondenti byli seznámeni s absolutní anonymitou výzkumu. Cílový soubor byl tvořen pěti rolnickými rodinami z oblasti Salzkammergut v Horním Rakousku.

Z rozhovorů se zemědělci jsem zjistila, že důvody, které vedli hospodáře k přechodu z normální farmy na biofarmu, bylo vytvoření podmínek ze strany Rakouského státu pro hospodářská zvířata, které odpovídají jejich fyziologickým a etologickým potřebám a humáním a etickým zásadám. Uchovat přírodní ekosystémy v krajině, chránit přírodu a její diverzitu. Dále větší zájem spotřebitelů o biopotraviny a možnost přímého prodeje, což je šance pro existenci i malých rodinných farem. Ze strany státu jsou hlavním důvodem stabilizované dotace, které tak vedou k přibývání nových ekofarem zejména v horských a podhorských oblastech, které jsou zaměřeny především na údržbu krajiny. A samozřejmě vyšší výkupní ceny za bioprodukty.

V rámci pozorování jsem zjistila, že Rakouští hospodáři vítají vědecké výzkumy a vývoj nových technologií. Nové znalosti využívají i v ekologickém hospodaření. Také používají jako všichni technologického pokroku skrze elektroniku a zpracování dat, ať jde o strojírenství či EDV (elektronické zpracování dat).

Vedení statků zjednodušilo zavedení internetu. Zrychlil se tak tok informací, který byl na venkově mnohokrát opožděn. Další podporou v získávání informací jsou poradenské služby agrárních společností jako je např. AMA (Agra Markt Austria), LK für OÖ (Landwirtschaftskammer Oberösterreich) nebo Bio Austria. Tyto služby mohou zemědělci využívat bezplatně prostřednictvím právě internetu, telefonu či osobně.

Díky dotacím z Evropské Unie a Rakouského státu je pracovní náročnost nasazení rakouských hospodářů vyrovnána. Starají se tak o příjem rolnických rodin a pěstěnou zemědělskou správu.

Podle mého názoru je podpora (finanční i poradenská) Rakouských zemědělců ze strany EU i státu dostatečná. Snad jen podpora ze strany spolkových zemí by měla být hlubší a farmáře intenzivněji informovat a pomáhat jim v poradenské činnosti. Farmy by měli být navštěvovány nejen kontrolory, ale především i kvalifikovanými odborníky, kteří by tak farmáře pozitivně motivovali v namáhavé a nekonečné práci na biofarmě.

Ekologické zemědělství je náročným oborem a vyžaduje skutečně vzdělané a schopné hospodáře. Hlavním předpokladem úspěchu je zájem o věc a osobní angažovanost v práci na farmě.

„Systém ekologického zemědělství znamená životní styl, kdy se farmáři snaží chránit životní prostředí a zachovávat krajinu a její rozmanitost pro další generace. Důležité je, aby veřejnost měla možnost ekofarmy navštěvovat a seznamovat se s těmito výhodami a prací ekofarmářů v praxi“

Mgr. Petr Gandalovič, ministr zemědělství

Použité zdroje

Tiskové zdroje:

1. Barker, G. *Použití kvalitativních výzkumných metod při postupech rychlého posuzování (Rapid Assessment) zneužívání drog ve společnosti*. 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2006. 42 s. ISBN 80-85834-78-2
2. Fejrenčík, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6
3. Moudrý, J. a kolektiv. *České biopotraviny*. 1. vyd. Praha 1994
4. Urban, J. – Šarapatka, B. a kolektiv. *Ekologické zemědělství*. Učebnice pro školy i praxi, I.díl. 1. vyd. Praha 2003, ISBN: 80-7212-274-6
5. Šarapatka, B. – Urban, J. a kolektiv. *Ekologické zemědělství v praxi*. Vydal PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Šumperk 2006, ISBN 978-80-903583-0-0

Internetové zdroje:

6. Asociace soukromého zemědělství, [online] 2008. [cit. 2008-06-18]. Dostupné z:
< <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/ekologicke-zemedelstvi/situace-ekologickeho-zemedelstvi-clensky-ch-statu-eu-25-v-cislech.html> >
7. Bio spotřebitel [online] 2007. [cit. 2007-12-25] Dostupné z:
< <http://www.probioliga.cz/index.php?selected=1240> >
8. Der grüner Pakt, [online] 2008. [cit. 2008-06-22]. Dostupné z :
< http://www.google.at/search?sourceid=navclient&ie=UTF8&rlz=1T4SKPB_enAT272AT281&q=gr%c3%bcner+pakt >

9. Chytrá žena [online] 2008. [cit. 2008-06-22]. Dostupné z:
< <http://www.chytrazena.cz/zdravi/pece-o-telo/bio-a-zdravy-rozum-2394.html> >
10. Ekologické zemědělství, [online] 2008. [cit. 2008-06-22]. Dostupné z:
< <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=145&ch=1&typ=1&val=74649> >
11. Ekologické zemědělství [online] 2007. [cit. 2007-11-17] Dostupné z:
< <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ch=24&typ=1&val=69293&ids=973> >
12. EurActiv, [online] 2008. [cit. 2008-06-25]. Dostupné z:
< <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/analyza/stav-ekologickho-zemdlstv-v-25-lenskch-sttech-eu> >
13. EurActiv, Agronavigator, Jena Javůrková [online] 2007.[cit. 2007-11-27] Dostupné z:
< <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/analyza/stav-ekologickho-zemdlstv-v-25-lenskch-sttech-eu> >
14. Gate2Biotech, [online] 2008.[cit. 2008-06-22] Dostupné z:
< <http://www.gate2biotech.cz/bio-zdravi/> >
15. Lebensministerium, Program LE07-13 [online] 2007. [cit. 2008-16-03] Dostupné z:
< <http://www.lebensministerium.at/article/articleview/60417/8486> >
16. Lebensministerium [online] 2007. [cit. 2007-11-15] Dostupné z:
< <http://www.landenet.at/article/articleview/17096/1/4979/> >
17. Lebensministerium [online] 2007. [cit. 2007-11-15] Dostupné z:
< <http://www.landenet.at/article/articleview/60305/1/1455/> >
18. Ministerstvo zemědělství ČR [online] 2007. [cit. 2007-10-05] Dostupné z:
< www.mze.cz/Index.aspx?ch=73 >

19. Ministerstvo zemědělství ČR, BIO potraviny a jejich prodej v maloobchodě [online] 2007. [cit. 2007-12-23] Dostupné z:

< http://81.0.228.70/attachments/Biopotraviny_a_jejich_prodej_v_maloobchode.pdf >

20. PRO-BIO, Svaz ekologických zemědělců ČR [online] 2007. [cit. 2007-10-20]

Dostupné z:

< <http://www.pro-bio.cz/cesky.htm> >

21. Rakousko-Informační průvodce, Robert Pechač [online] 2007. [cit. 2007-10-04]

Dostupné z:

< www.info-tour.info/rakousko/index.htm >

22. Žiju BIO! Petr Vorlíček [online] 2007. [cit. 2007-11-18] Dostupné z:

< <http://www.ziju-bio.cz/tz3> >